

tura; d'on *passejadora* 'mainadera' val. «la primera ocupació de las mocitas era de servir de niñeras (*passejadores*)», «las niñeras, *passejadores*, acudían llevando el crío en brazos, y dejándolo --- jugaban al *clotet* --- y con sus --- gritos daban vida a la plaza», Salvà, *Callosa* II, 88; I, 144. Una de les formes de preparar l'arròs en el P. Val., és dur-lo a casa del forner, ja condimentat, que el posa al forn, i després la mestressa l'hi va a cercar: és clar que no és la mena de paella més saborosa, i així la distingeixen amb el nom d'arròs *pasejât* (o *pasejâët*, on ja hi ha algun bri de sorna o ironia), diferent d'altres menes més refinades, com el succulent arròs a *banda* (Ribera, Xàbia, 1960). *Passejant* [JoMartorell, supra]. *Passejada*. *Passeig* [DTO. 1647, amb *passejador* m., com a sinònim]. *Passegera*. *Passejable*. *Passejaire*.

Passera 'palanca de pas' [1413]: «En un torrent, per *passera*, estava aquella biga, e la reyna volc passar per aquella palanca», StVicentF (*Quar.*, 74, 37); «les maresmes --- per a trescar per allí dintre és necessari tot l'enginy d'un home lacustre --- cal fer *passeres* de marmanya per a no enfangar-se fins al coll, y improvisar-les amb rems, amb --- un fustatge qualsevol dels que el mar escup en dies de temporal», PBertrana (*Proses Bàrbares*, 191). Mot d'ús bastant general en el nostre domini, des del Migjorn val. [Lorxa, *Les Passeres Grans*; *La Passera*, rodal a Orba, on hi ha una sèquia que travessa per una passera un barranquet, 1963]; passant pel català central (Maresme, Osona etc.) fins al rossellonès.

Però en els dialectes del Nord se sol distingir entre una *palanca* (biga de fusta) i *passeres* 'rengle de pedres posades en un curs d'aigua per les quals es va saltant d'una a l'altra' (StPolM., Osona, Alta Garrotxa etc. i algunes parts del cat. occid.); en ross., almenys en el Conflent es tracta sobretot de la passera de palanca: *Pont de lèz aspàseres* damunt la Castellana, a Catllà; en el Canigó (Vernet-Castell) a la *Passera Cremada* degué haver-hi hagut palanca de fusta abans que es cremés i avui no hi queden més que pedres per anar saltant.

En gran part del català occidental pirinenc es diu *passadera* per a la palanca de fusta, com recordo de l'Alt Pallars i V. de Boí; i, per Andorra, es deu estendre fins a la ratlla de Cerdanya: *Pla de les Passaderes* a l'Alta Vall de Campcardós (Querol) ja arran d'Andorra; per a *-adera* resultat fonètic allà del rom. -ATŌRIA, veg. BDC XXIII, 251n. (reprod. a *EntreDL*); però a Cardós i V. Ferrera *pasadéres* són més aviat les pedres que disposen en els corrents d'aigua per passar-los saltant d'una a l'altra (1932-34).

La formació de *passera* devem haver de mirar-la com resultat d'un antic adjectiu: *passer* 'que fa molts passos, que passeja molt d'ací d'allà' (*AlcM* *passejar* § 3, § 3b), d'on 'desvagat, que es fa passeres d'un lloc a qualsevol altre (per tafaneria, per passar l'estona etc.): així en el *Libre de Tres* de c. 1400: «Tres coses fan leig pa: cugula e mela [lleg. *melga*?] e flaquera *pacera*» (§ 72), cf. «fer *passeres* o *fer-se passeres* d'un lloc a l'altre», frase que no és sols del Lluçanès i Emp.

(*AlcM*) sinó també de Vic, Girona, i no estranya al Barcelonès i d'altres comarques. D'altra banda, 'lloc que hom hi passa i re-passa constantment', d'on la passera o passeres de travessar un corrent etc.

PASSAR [origens de la llengua], del llatí vulgar *PASSARE, derivat comú a totes les llengües romàniques d'Occident, freqüent ja en docs. nostres dels segles XI-XIII; en el doc., que sembla ser de Montcada de 1072-1099, i que cito a FRANYER en l'acc. 'traspasar, violar, infringir': «si --- de la valença de vostra onor ren vos en *passava*, o vos en frania <'mancava'>, entre quaranta dies que vos me'n comonreds --- que vos o rederga per feõ sen vostr' engan»; així en Llull: «per la passió --- de Jhesucrist, fu recreat lo món del peccat original, lo qual havem per --- Adam, qui *passà* lo manament de Déu, per lo qual som mortals, e havem fam e ---», *Gentil*, 168.5f.

En docs. de les parts antigues del S. XIII el tenim també en altres accs.: 'ultrapassar, deixar en el pretèrit': «dix, can En Soler ere malaute, que tramesesen a 'N Foget que vingés; e can él venie, ere prim son pasad, e viu les portes del castel desencadenar ---», Alt Cardener a. 1250; *passar* per 'travessar, transitar per un lloc': «façats saber a 'N A. de Mosset, que si *passen* per Rossilló, que no fale que no sien pres, e que perden tot quant duran», SdUrg. 1251, *passar-se'n* a 'escapar-se cap a ---': «que aquel que feít ag<u>és lo mal en la terra del altre, e que clam ne sia feít an<s> que *se'n pas* en la terra del autre», treves entre la SdUrg. i Foix a. 1244 (PPujol, *Docs. Vg. Urg.*, 15.7, 16.32, 9.62); «aquest ceg --- quan ozí que N. S. Jh. Crist *pasave* per aquella terra, él començà a cridar --- Mercè ajes a mi! --- si a tu platz, que veja!», *Hom.*, 3v17.

Passar dellà 'més enllà de' un cert indret: «Nós, qui érem en Barcelona, per *passar* altra vegada en Oltramar», «faem-los saber en qual manera nos havia pres, e l feyt de la mar, que paria que N. Senyor no volgués que nos hi *passàssem*», «Nós *passariem* en Oltramar», Jaume I (Ag., § 492, p. 480, 481). Especialment freqüent en la llengua antiga és *passar* 'morir': *VidesR*, 186r1 (trad. *transire*, 539.37). És modern l'ús pregnant 'passar més enllà d'un obstacle': «No *passareu!* I si *passeeu*, / serà damunt d'un clap de cendra: / les nostres vides les pendreu, / nostre esperit no el podreu pendre», Apelles Mestres, 1916-1936.

Després del segle inicial de la llengua literària, ens limitarem a exs. notables d'usos particularment interessants. 'Sofrir (un mal)': «Del mal que *pas* no puc guarir / si no-m mirau / ab los ulls tals que puga dir / que yo no-us plau / que yo per vós haj' a morir», Roís de Corella (rebutgem la suggerència que s'ha fet que aquí es pugui tractar d'un derivat de *passus sum*, perfet de PATI 'patir', car es tracta de la idea bàsica de 'travessar lloc o moments penosos'); inútil insistir que això continua usual pertot, a Men. *passar sa seva* 'soffrir, patir, tenir misèria o malalties' (Ferrera i Ginart, *Rond.*, 223), en el Princ. *passar la seva* id. *Passar per davant d'un lloc*: «per davant del rogle d'estudiants,